Урок беларускай літаратуры ў 6 класе. К.Чорны "Насцечка"

Аксана Іосіфаўна Ванчук,
настаўнік беларускай мовы і літаратуры
вышэйшай кваліфікацыйнай катэгорыі
гімназіі №1 Дзятлава

Аповесць «Насцечка» знаходзіцца па-за часам і сёння не страціла сваёй актуальнасці ў мэтах фарміравання маральна-этычных каштоўнасцей. У творы, наскрозь прасякнутым выхаваўчымі матывамі, паказана, як сямейнае выхаванне аказвае ўплыў на фарміраванне і станаўленне характару. На ўроку дзеці вучацца характарызаваць герояў і выказваць свой погляд на іх паводзіны і ўчынкі. Педагог стварае ўмовы для развіцця мыслення і звязнага маўлення, выхавання ў навучэнцаў чуласці, добразычлівасці, пачуццяў сяброўства і калектывізму.

Урок беларускай літаратуры ў 6 класе. К.Чорны "Насцечка"
Тэма: "Характарыстыка Сержа праз канкрэтныя ўчынкі"

Задачы:

- ✓ паглыбіць веды вучняў пра разгорнутую характарыстыку героя;
- ✓ развіваць ўменне вызначаць паводзіны і ўчынкі;
- ✓ заўважаць у тэксце аўтарскую характарыстыку праз мастацкія дэталі, апісанні;
- ✓ садзейнічаць развіццю ўменняў вучняў аналізаваць, параўноўваць, выказваць і аргументаваць уласную думку;
- ✓ спрыяць выхаванню добразычлівасці, павагі да старэйшага пакалення.

Эпіграфы да ўрока:

Кожны чалавек – гэта цэлы свет (К.Чорны).

Кожны чалавек ад прыроды – чалавек. Жыццё робіць з яго генія або злыдня (К.Чорны).

Быць чалавекам – цяжкае прызванне, не ўсім, не кожнаму ўтрымаць яго (Т. Бондар.)

Ход урока

I. Матывацыйна-арганізацыйны этап

ИЗДАТЕЛЬСКИЙ ДОМ ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРЕССА

Настаўнік вітае вучняў і пачынае сустрэчу з верша Пімена Панчанкі “Той дзень прапаў і страчаны навекі...” (чытае верш на памяць).

– Да каго звяртаецца аўтар у вершы? *(Да чалавека.)*

– Што павінен рабіць чалавек кожны дзень, каб дзень не быў страчаным?

(Дапамагаць людзям, не абысці чужую бяду, не быць абыякавым да абразы, быць уважлівым да тых, хто знаходзіцца побач.)

– Ключавое слова верша і нашага ўрока – ЧАЛАВЕК.

– Якія асацыяцыі, што адпавядаюць учынкам і характару чалавека, узнікаюць у вас, калі вы чуеце слова “чалавек”?

На дошцы размешчаны словы, якія дапамогуць даць адказ на пытанне. (Увага, дабрыня, дапамога, хуліганства, эгаізм, нахабнасць, узаемападтрымка, клопат пра блізкіх, стараннасць, злосць, адказнасць, павага да бацькоў, смеласць, ганарлівасць, упартасць, фанабэрыстасць, схільнасць да маніпуляцыі, подласць, зазнайства, помслівасць, задзірыстасць, зайздрасць.)

Вучні выбіраюць 5 назоўнікаў і аргументуюць.

– Вельмі прыемна, што словы, якія вы выбралі, характарызуюць станоўчыя рысы характару любога чалавека. Спадзяюся, што яны вам належаць.

II. Пазнавальна-аперацыйны этап

– А зараз звернемся да дошкі, дзе размешчаны кросенс да нашага ўрока. Уважліва паглядзіце на малюнкі.

– Каго з герояў твора вы бачыце?

– Чаму менавіта з гэтага партрэта пачынаецца заданне?

– Хто з герояў аповесці схаваны ў цэнтры?

– Каго вы бачыце на 3 малюнку? *(Вучні могуць назваць Мішку ці Сержа.)*

Неабходна звярнуць увагу дзяцей на настрой хлопчыка, выгляд, адзначыць такія якасці, як няўпэўненасць, нерашучасць, баязлівасць. Пасля гэтага сумесна робіцца выснова, што хлопчык на малюнку не можа быць Сержам, які ў творы валодае зусім іншымі рысамі характару. Вучні называюць герояў і тлумачаць, які эпізод аповесці адлюстраваны.

NG ИЗДАТЕЛЬСКИЙ ДОМ ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРЕССА

1

2

3

8

?

9

4

7

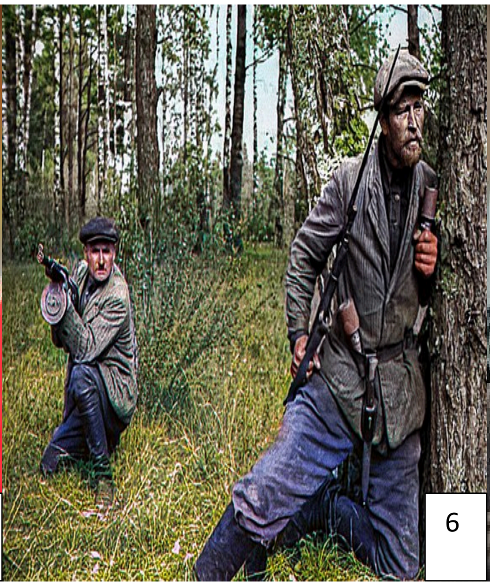

6

5

1

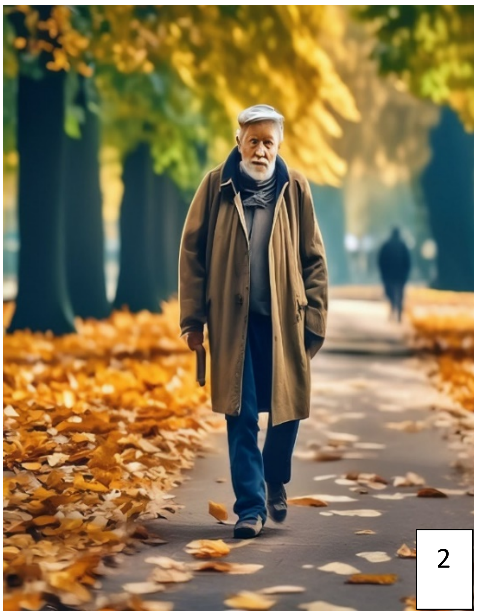

2

3

8

9

4

7

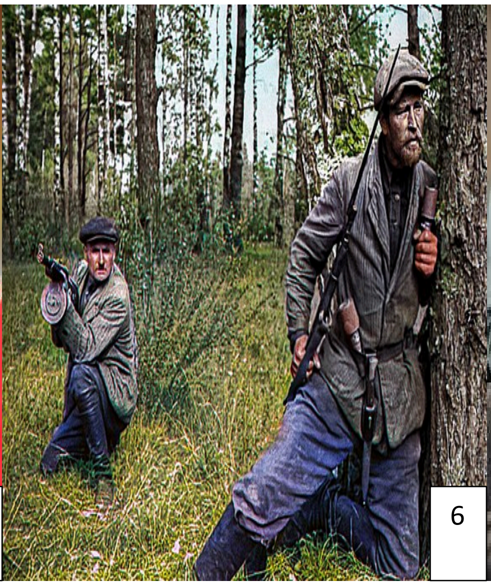

6

5

ИЗДАТЕЛЬСКИЙ ДОМ
ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРЕССА

–У цэнтры кросенса – вобраз Сержа. Як вы думаеце, чаму? *(Вучні даюць адказы.)*

–Тэма нашага ўрока " Характарыстыка Сержа праз канкрэтныя ўчынкі".

– Мы з вамі паспрабуем вызначыць мэты ўрока пры дапамозе дзеясловаў ДАВЕДАЦЦА… ПРААНАЛІЗАВАЦЬ… АБАГУЛІЦЬ…

–Для таго, каб даць поўную характарыстыку Сержу і разабрацца ў яго ўчынках, прапаную вам звярнуцца да памяткі

ПЛАН ХАРАКТАРЫСТЫКІ ЛІТАРАТУРНАГА ГЕРОЯ

1. **Агульныя звесткі:**
- Назва твора, у якім дзейнічае герой, імя аўтара.
- Кароткае апісанне ролі героя ў творы (галоўны, другарадны, эпізадычны).

2. **Знешнасць:**
- Апісанне фізічных рыс героя (рост, постаць, твар, валасы, вочы і г.д.).
- Наяўнасць адметных рыс, дэталяў вопраткі.
- Важнасць знешнасці для характару і паводзін героя.

3. **Паводзіны:**
- Апісанне ўчынкаў героя ў розных сітуацыях.
- Рысы характару, якія выяўляюцца праз паводзіны (смеласць, баязлівасць, сумленнасць, хітрасць, і г.д.).
- Рысы паводзінаў, якія характэрныя для героя (імпульсіўнасць, разважлівасць, упэўненасць, няўпэўненасць і г.д.).
- Тыповыя для героя паводзіны ў розных сітуацыях (дома, у школе, у кампаніі).

4. Унутраны свет:
- Эмоцыі, якія герой адчувае (радасць, смутак, гнеў, страх, і г.д.).
- Матывы, якія рухаюць героя (каханне, помста, жаданне багацця і г.д.).
- Перажыванні героя, ягоныя думкі і сумненні.
- Самаацэнка героя, ягонае разуменне сябе і сваёй ролі ў свеце.

5. Адносіны з іншымі героямі:
- Апісанне адносін героя з іншымі персанажамі (сяброўства, каханне, варожасць, павага, грэбаванне і г.д.).
- Роля іншых герояў у фарміраванні характару і паводзінаў дадзенага героя.

6. Роля ў творы:
- Асноўная роля героя ў сюжэце твора (станоўчы, адмоўны, канфліктны).
- Роля героя ў раскрыцці галоўнай тэмы твора.
- Сімвалічнае значэнне героя.

NG ИЗДАТЕЛЬСКИЙ ДОМ ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРЕССА

7. Мастацкае значэнне:

- Ацэнка таленту аўтара ў стварэнні характару героя.
- Сучаснае гучанне героя, ягоная актуальнасць для сучаснага чытача.
- Высновы пра асобу героя і ягонае месца ў свеце.

– Звернемся да аднаго з галоўных герояў – Сержа. Паглядзім, як і чаму менавіта так герой паводзіць сябе з аднакласнікамі, са сваімі бацькамі, са старэйшымі людзьмі.

– Працаваць будзеце па радах. Вам неабходна запоўніць табліцу, пацвердзіць складнікі характарыстыкі радкамі з аповесці і напісаць хэштэг у апошняй калонцы. Нагадаю, што хэштэг – гэта запазычанае слова, якое выкарыстоўваецца для абазначэння (#) знакам рашоткі ў сацыяльных сетках і мікраблогах ключавога слова або фразы. Ён дапамагае абагульніць паведамленне, перадаючы яго адным ці некалькімі словамі. Для напісання хэштэга можна выкарыстоўваць словы-асацыяцыі, размешчаныя на дошцы.

Характарыстыка	Інфармацыя, радкі з твора	Хэштэг (рыса характару)
	1 рад	
Агульныя звесткі; знешнасць героя		#
Паводзіны; унутраны свет		#
	2 рад	
Узаемаадносіны з аднакласнікамі, сябрамі, бацькамі		#
Роля ў творы і мастацкае значэнне		#
	3 рад	
Адносіны аўтара да героя		#
Выснова		#

Аналіз выкананых заданняў

Калі адзін з вучняў адказвае, астатнія дапісваюць звесткі ў табліцу. Такім чынам у канцы працы над гэтым заданнем у кожнага вучня атрымаецца поўная характарыстыка галоўнага героя.

NG ИЗДАТЕЛЬСКИЙ ДОМ ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРЕССА

Выснова. Ад гэтага хлопчыка нельга чакаць нічога добрага. Яго цешаць пакуты дзяўчат. Ён зневажае дарослых: пажылога чалавека называе “дурнем і старым чортам”. Прачытаўшы аповесць, мы можам зрабіць выснову, што хлопчык –“поўны злосці”, нахабны і адначасова труслівы і подлы (хоча адпомсціць старому, падглядае за ім).

Фізкультхвілінка

Практыкаванні для вачэй

1. Лёгкі масаж вачэй пальцамі ад пераносся да краёў. (5 разоў.)
2. Моцна заплюшчыць, потым расплюшчыць вочы. (5 разоў.)
3. Узяць аловак і максімальна наблізіць да вачэй, канцэнтруючы на ім позірк. Аддаліць прадмет і перанесці позірк удалячынь. (5 разоў.)
4. Пры нерухомым твары правесці позіркам па ўсёй траекторыі, якая нагадвае гарызантальную васьмёрку спачатку ў адным напрамку, потым у другім.

Праца над зместам твора. Аналітычная гутарка

– Якая, на вашу думку, прычына разбэшчаных паводзін Сержа?
– Як вы лічыце, ці змог Серж пасля таго, як даведаўся пра гісторыю сваіх бацькоў і Закрэўскага памяняць свае адносіны да людзей?
– Ці можам мы з вамі сказаць, што Серж не ва ўсім адмоўны персанаж? Ці ёсць у яго добрыя рысы характару.

– Давайце зараз успомнім, што адбывалася дома ў Закрэўскіх, калі прыехала матуля Насці?

*****Індывідуальнае заданне**

Для найбольш поўнай характарыстыкі галоўнага героя неабходна запоўніць яго асабістую старонку УКантакце, карыстаючыся ўрыўкамі з твора, фотаздымкамі. Мэтай прыёму з’яўляецца развіццё аналітычных уменняў рабіць высновы з тэкставага паведамлення, выяўляць матывы ўчынкаў герояў, аўтарскую пазіцыю. Вучням прапаноўваецца:

— размясціць адзін фотаздымак на старонцы героя;
— назваць сяброў Сержа, іх колькасць;
— агучыць каментарыі на старонцы Сержа.

III. Завяршаючы этап. Рэфлексія

– Якія станоўчыя якасці чалавека, вы хацелі б, каб былі ў вас? (Звярнуцца да слоў-асацыяцый, размешчаных на дошцы.)
– А ці можа чалавек пазбавіцца ад іншых якасцей, якія вы не назвалі, але яны, на жаль, прысутнічаюць?
– Як вы лічыце, станоўчыя ці адмоўныя якасці характару пераважаюць у Сержа?

– Ці змяніўся, на вашу думку, Серж у канцы аповесці ў адносінах да іншых герояў аповесці?

Зварот да эпіграфаў

ИЗДАТЕЛЬСКИЙ ДОМ ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРЕССА

–Якое выказванне, на вашу думку, можна аднесці да нашага героя?

– Ці спадабаўся вам урок?

– Да якой высновы, прааналізаваўшы вобраз, вы прыйшлі?

Зварот да мэтаў ўрока

Настаўнік прапаноўвае вучням самастойна вызначыць дасягнутыя мэты ўрока.

Выстаўленне і каменціраванне адзнак

Дамашняе заданне:

Напісаць міні-сачыненне на адну з прапанаваных тэм, выкарыстаўшы звесткі з табліцы (“Якім мне бачыцца Серж праз 5 гадоў”, .“Ці хацеў бы я сябраваць з Сержам?”).

Літаратура

1. Бельскі А. І., Навумчык М. І., Цітова Л. К. Беларуская літаратура: вучэб. дапам. для 6 класа ўстаноў агул. сярэд. адукацыі з беларускай і рускай мовамі навучання. Мінск : Нац. ін-т адукацыі, 2022.

2. Чорны К. Збор твораў: у 6 т. Т. 4. Раман, аповесці, п’еса, публіцыстыка, 1930– 1940. Мінск : Маст. літ., 1989.

3. Панчанка П. І вера, і вернасць, і вечнасць: вершы. Мінск : Маст. літ., 1986.

ИЗДАТЕЛЬСКИЙ ДОМ ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРЕССА